

УДК 327 (4):(94)

DOI: <http://doi.org/10.17721/2524-048X.2019.14.15-30>**Андрій Мартинов**доктор історичних наук, професор
Інститут історії України НАН України
Київ, Україна**ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ПІСЛЯ
ВИБОРІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ 2019 РОКУ**

***Анотація.** У статті аналізується вплив на політичну систему Європейського Союзу результату травневих 2019 р. виборів депутатів Європейського парламенту. Наднаціональний законодавчий орган ЄС відіграє важливу роль продуцента правових норм процесу європейської інтеграції та парламентського контролю діяльності виконавчої влади ЄС. Європейський парламент як представницький інститут Євросоюзу сприяє подоланню стереотипних уявлень про «брюссельську бюрократію», яка обмежує суверенітет країн-членів ЄС. Європарламент є політичним полем взаємодії між європейськими оптимістами та європейськими скептиками. У новому складі Європарламенту представлені політичні сили, орієнтовані на різне бачення стратегії і тактики розвитку процесу європейської інтеграції. Європейські федералісти у складі «Європейської народної партії» та «Європейських соціалістів і демократів» вважають стратегічною перспективою створення конфедеративних «Сполучених Штатів Європи». Вихід Великої Британії із ЄС може сприяти перемозі федералістів над європейськими скептиками. Критики наднаціонального проекту європейської інтеграції не мають більшості у новому складі Європарламенту. Але вони широко представлені у багатьох національних парламентах країн-членів ЄС. Конфліктна взаємодія європейських лібералів та ультраправих популістів становить політичний фон багатьох дебатів у Європейському парламенті. Результатом цього процесу є вектор розвитку Євросоюзу на середньо термінову перспективу.*

***Ключові слова:** вибори, європейська інтеграція, Європейський Союз, Європейський парламент, європейські оптимісти, європейські скептики.*

Постановка проблеми. У 1979 р. відбулися перші прямі вибори депутатів Європейського парламенту тоді ще дев'яти країн-членів Європейських Економічних співтовариств. За сорок років, які минули відтоді виник Європейський Союз у складі 28 країн-членів, значно розширились повноваження депутатів Європарламенту. Але за результатами референдуму 23 червня 2016 р. більшість британців проголосувала за вихід із ЄС. Фактичний і правовий процес виходу не був завершений до дати проведення виборів нового складу депутатів Європарламенту, тому вибори депутатів Європейського парламенту у травні 2019 р. відбулися також у Великій Британії. Символічно, що перемогли тоді британські партії, орієнтовані на завершення процедури виходу з ЄС. Тому врегулювання проблеми британського виходу є одним із ключових завдань цього скликання вищого законодавчого органу Європейського Союзу. Досі різними є концептуальні підходи до функціонування Європейського парламенту. Європейські оптимісти

розглядають Європарламент як інституцію конфедеративної держави ЄС, що дратує європейських скептиків, які продовжують «титанічну боротьбу» проти загрози виникнення «Сполучених Штатів Європи». Важливо розглянути ці тенденції з точки зору трансформації партійно-політичної системи країн-членів Євросоюзу та подолання головної вади процесу європейської інтеграції, так званого «дефіциту демократії» та «бюрократичного інституційного порядку ЄС».

Огляд публікацій. Міграційна криза 2015 р. не лише стала одним із мотивів вибору британських європейських скептиків на користь виходу з ЄС, а й посприяла пожвавленню політичних дискусій навколо проблем взаємодії національних представницьких органів країн-членів ЄС із Європейським парламентом. Європейські оптимісти наголошують на потребі широкої та системної інформаційної кампанії, спрямованої на покращення іміджу європейських наднаціональних органів влади [2, с. 18]. Наукова література, яка стосується проблематики діяльності Європейського парламенту, пропонує різноманітні рецепти удосконалення його механізмів та застосування інноваційних інструментів заради більш ефективного функціонування Європейського парламенту. Пропонується, аби Європейський парламент активніше реалізовував право створювати різноманітні постійні комітети, заслуховувати думку експертів, проводити парламентські слухання з актуальних проблем [3, с. 29].

Правда, аналогічні дебати мають тривалу історію, яка є синхронною щодо основних віх процесу європейської інтеграції. Отже, 1 січня 1958 р. у відповідності до положень Римського договору (23 березня 1957 р.) було створено Європейське Економічне Співтовариство. З метою координації роботи національних парламентів його фундаторів – ФРН, Франції, Бельгії, Нідерландів, Люксембурга, Італії у березні 1958 р. почали працювати «Європейські збори» тоді ще у складі 142 депутатів. Стаття 140 Римського договору зобов'язала європейських комісарів відповідати на запити депутатів ЄП. Відповідні доповіді, як правило, подавались наприкінці періоду головування тієї або іншої країни в структурах ЄС. Стаття 144 Римського договору передбачила відповідальність європейських комісарів перед ЄП. Усунути їх від виконання обов'язків можна було лише двома третинами голосів від повного кворуму парламентарів. Недовіру можна було висловити лише всьому складу Європейської комісії, а не окремим її членам.

Неофіційно цей орган з 1962 р. стали називати парламентом. Саме тоді було прийнято рішення стосовно активізації політичного співробітництва між

країнами-членами Європейського Економічного Співтовариства. Рішення про проведення прямих виборів депутатів Європейського парламенту на основі головних принципів парламентської демократії було прийнято 8 квітня 1978 р. під час зустрічі глав держав та урядів країн-членів ЄС. Завдяки цьому мало відбутись певне поглиблення європейської інтеграції, оскільки більшу легітимність отримали би владні правові акти, а діяльність оновленого ЄП мала сприяти загальній демократизації європейських структур, посиленню європейської солідарності та ідентичності [6, с. 142]. На той час у залі засідань депутати структуруються не за національною ознакою, а за принципом партійно-політичної ідентичності.

Перші прямі вибори Європейського парламенту відбулись 7-10 червня 1979 р. Перемогу на них святкували правоцентристські політичні партії, європейські соціал-демократи опинились в опозиції. На початку 80-х рр. XX ст. було прийнято принципове рішення щодо формування Європейської валютної системи, яка визначила спільну монетарну ідентичність ЄС. Тим самим було зроблено вирішальний крок до поглиблення європейського політичного інтеграційного процесу.

Другі вибори Європейського парламенту були проведені 14-17 червня 1984 р. Внаслідок цього радикальних змін політичного ландшафту в ЄП не відбулось. Офіційно назва «Європейський парламент» (ЄП) була зафіксована в Єдиному Європейському Акті 1986 р., який встановив порядок денний інтенсифікації процесу європейської економічної і політичної інтеграції. Завдяки цьому було відкрито шлях до створення Європейського Союзу.

Треті прямі вибори Європейського парламенту відбулись 15-18 червня 1989 р. З цього часу ЄП розширив свої повноваження та функції у багатьох сферах, зокрема, у політиці зайнятості, освіті, соціальному захисті, транспорті, новітніх технологіях, екології. Більш конструктивним стало співробітництво з іншими органами ЄС – Європейською комісією та Європейською Судовою Палатою. Європарламент доклав зусиль, аби бути більш відкритим для громадського контролю, зокрема через засоби масової інформації. Тим самим ЄП став своєрідною «політичною академією», замість попереднього неофіційного статусу «дискусійного клубу без влади» [8, с. 118]. Під час повноважень цієї каденції було сформовано Спільний ринок, започатковано перший етап створення Економічного та валютного союзу (останній його етап пов'язаний із введенням протягом першого півріччя 2002 р. спільної грошової одиниці євро у готівковий обіг), забезпечена імплементація положень

Маастрихтського договору, створено Європейський Союз. Також було започатковано новий механізм взаємодії ЄП та Європейської Комісії.

9-12 липня 1994 р. було проведено четверті прямі вибори Європейського парламенту. Вперше громадяни країн-членів ЄС, які на час виборів жили та працювали на території будь-якої країни-члена ЄС могли голосувати на цьому місці. На той час певних змін зазнала структура Європейського парламенту. Секретаріат ЄП розташувався в Люксембурзі, Інститут радників у Брюсселі, а 626 депутатів (їхня чисельність збільшилась внаслідок вступу до ЄС з 1 січня 1995 р. Австрії, Швеції, Фінляндії) проводили пленарні засідання переважно в Страсбурзі, а засідання за участю європейських комісарів у Брюсселі. Також депутатам ЄП було заборонено мати так званий подвійний мандат, тобто бути паралельно ще й депутатом певного національного парламенту. Під час цієї каденції вперше ЄП частково контролював процес призначення персонального складу Європейської комісії на чолі з Ж.Сантером. Інтенсивною стала робота європейських парламентарів по створенню законодавчої бази співробітництва в рамках Спільного ринку, сільськогосподарської політики, структурних фондів, спільної зовнішньої та оборонної політики.

Єдиний Європейський Акт 28 лютого 1986 р. частково розширив повноваження ЄП. Було встановлено так звану процедуру співробітництва, тобто якщо Європейська комісія не вдоволена поправками європейських парламентарів, вона мала повернути відповідний законопроект для повторного читання. Якщо і після цього ЄП наполягає на своїй позиції, Європейська комісія в такому разі може прийняти власну версію документу, але лише шляхом одноголосного рішення протягом трьох місяців. Єдиний Європейський Акт зробив легітимними прапор ЄС – блакитне полотнище з 12 жовтими зірками, розташованими колом, а також європейський гімн, музикою якого стала бетховенська «Ода радощів» [13, с. 69].

Важливу роль у правовому регулюванні діяльності не лише Європейського парламенту, а й всього Європейського Союзу, відіграє процедура затвердження бюджету. Європейський парламент у відповідності до статті 203 Римського договору може відхилити проект бюджету, але не може збільшувати видатки бюджету, проте має право змінити структуру бюджетних статей, наприклад, між трьома основними фондами – регіональним, соціальним та аграрним, які становлять дві третини бюджету [12, с. 85].

Важливий етап розширення повноважень ЄП настав із підписанням Маастрихтського договору (лютий 1992 р.), відповідно до положень якого 1 листопада 1993 р. було створено Європейський Союз. Названий договір

визначив потребу активізації взаємодії між Європейським парламентом та національними парламентами країн-членів ЄС із метою зміцнення демократичного фундаменту союзу, розширення можливостей участі громадян у процесі прийняття рішень. На цій основі протягом 90-х років інтенсивно розвивалось співробітництво між фракціями національних парламентів та пан'європейськими фракціями Європейського парламенту [7, с. 88].

Амстердамський договір 1997 р. зміцнив право Європейського парламенту брати участь у процесі прийняття всіх рішень Європейського Союзу, та контролювати роботу його органів, зокрема, через бюджетний механізм та пряму взаємодію з громадянами країн-членів ЄС. У грудні 2000 р. в Ніцці була затверджена Хартія прав громадян країн-членів ЄС. Зокрема, було розширено право подавати петиції до Європарламенту. Ця інституція також мала сконцентрувати свою діяльність на забезпеченні соціальних та екологічних прав громадян. Договір, підписаний у грудні 2000 р. в Ніцці, зафіксував принципи роботи органів ЄС після прийому нових країн-членів. Зазначимо, що одним із найбільш принципових питань нинішнього реформування структур Європейського Союзу є адаптація до майбутньої реальності прийому нових країн-членів. Зрозуміло, що вступ мінімум 12 претендентів вимагає суттєвих змін в організації роботи всіх інститутів ЄС включно з Європейським парламентом [4, с. 110].

Політична історія Європейського парламенту як інституції європейської інтеграції має за ключову дискусійну тему проблему легітимності наднаціонального демократичного представництва. Адже від часів Французької революції кінця ХУІІІ століття демократія в Західній Європі стверджувалася на фундаменті національної державності [9, с. 29]. Тому можна погодитись з точкою зору Б.Ріттбергера, який вважає, що в процесі реалізації федералістського проекту європейської інтеграції Європейський парламент поступово, але неухильно перебирає на себе значну частину повноважень національних парламентів країн-членів Євросоюзу [10, с. 117]. Зазначимо, що травневі 2019 р. вибори депутатів Європейського парламенту відбувались на фоні помітної тенденції до посилення конкуренції між традиційними «системними» політичними партіями християнсько-демократичної, ліберальної і соціал-демократичної ідеології та лівими і правими популістами на національному партійно-політичному рівні більшості країн-членів Євросоюзу. Передвиборчі дебати фактично стали віддзеркаленням цієї тенденції на загальноєвропейському рівні.

Метою статті є аналіз впливу результату травневих 2019 р. виборів депутатів Європейського парламенту на політичну систему Європейського Союзу.

Політичні позиції системних політичних сил у більшості країн-членів Євросоюзу під час виборчої кампанії до Європейського парламенту були піддані жорсткій критиці як з боку лівих, так і правих популістів. Концептуально продовжилась конкуренція між двома моделями європейської інтеграції: «Європою національних батьківщин» (Шарля де Голля) і «Сполученими Штатами Європи» європейських федералістів. У ході передвиборчої кампанії громадянам країн-членів Євросоюзу пропонували зробити вибір між умовною Європою «європейських скептиків» на кшталт лідера «Британської національної партії» Найджела Фараджа та лідера італійської правої популістської партії «Ліга Півночі» Маттео Сальвіні або Європою бундесканцлера Ангели Меркель і французького президента Еммануеля Макрона [11, с. 2]. Передвиборчі амбіції європейських скептиків були досить оптимістичними. Вони сподівались взяти кожен четвертий голос у національних державах Євросоюзу. Причому керівниця «Національного об'єднання» (з 16 січня 2011 р. так називається колишній «Національний фронт») Марін Ле Пен закликала до наднаціональної консолідації європейських скептиків, що особливо іронічно з огляду на їхню домінуючу ідеології «національної виключності» та гострого бажання «зруйнувати фортецю Євросоюзу». Але на заваді цьому проекту стали персональні амбіції інших ультраправих. Лідер «Британської національної партії» Найджел Фарадж, вважаючи на те, що Британія «одною ногою» на час голосування залишила ЄС, зверхньо поставився до проекту «консолідації». Лідер італійської «Ліги Півночі» Маттео Сальвіні бачив саме себе, а не Марін Ле Пен керівником майбутньої спільної фракції європейських скептиків у Європейському парламенті. Крім того, поглибились розбіжності між європейськими скептиками «старих» країн-членів ЄС, та умовних «новачків», які приєднались до ЄС після 2004 року. Яскравий приклад цієї тенденції дають розбіжності між європейськими скептиками країн Вишеградської четвірки (правляча в Польщі партія «Права і справедливість», правляча в Угорщині партія «ФІДЕС») та «Лігою Півночі» і «Національним об'єднанням». Зокрема, поляки й угорці вважали недостатньо послідовною емігрантську частину програм «старших» партнерів. Натомість Маттео Сальвіні закидав потенційним партнерам із країн Вишеградської четвірки егоїзм у питанні відмови від квотного принципу прийому мігрантів. Але звичайно глибинні протиріччя між європейськими

лібералами і європейськими консерваторами пролягли у ціннісному вимірі та принципово різному баченні європейської ідентичності. Якщо ліберали наголошують, що «Сполучені Штати Європи» (так само як і США) мають бути багаторасовою демократією, то консерваторам більш симпатичне гасло «Європа для європейців». Зрозуміло, що ці протиріччя так чи інакше позначатимуться на дебатах на сесійних засіданнях Європейського парламенту скликання 2019-2024 років.

Європейський парламент обирається на п'ять років і складається із 751 депутата із розрахунку на кількість населення 28 країн-членів Євросоюзу (принаймні до виходу Великої Британії з ЄС). У таблиці 1 представлена кількість депутатів разом із Британією та без неї.

Таблиця 1. Розподіл депутатів Європейського парламенту [11, с. 2]

Назва країни	Кількість населення	Кількість депутатів 28 країн членів Євросоюзу	Без Британії
Німеччина	82,2 млн.	96	96
Велика Британія	59,6 млн.	73	0
Франція	57,7 млн.	74	79
Італія	57,7 млн.	73	76
Іспанія	39,4 млн.	54	59
Польща	38,7 млн.	51	52
Румунія	22,4 млн.	32	33
Нідерланди	15,9 млн.	26	29
Греція	10,5 млн.	21	21
Чехія	10,3 млн.	20	21
Бельгія	10,2 млн.	21	21
Португалія	10 млн.	21	21
Угорщина	10 млн.	21	21
Швеція	8,9 млн.	20	21
Австрія	8,1 млн.	18	19
Болгарія	7,5 млн.	17	17
Словаччина	5,4 млн.	13	14
Данія	5,3 млн.	13	13
Фінляндія	5,2 млн.	13	13
Хорватія	4,1 млн.	11	12

Ірландія	3.8 млн.	11	13
Литва	3,7 млн.	11	11
Латвія	2.4 млн.	8	8
Словенія	2 млн.	8	8
Естонія	1,4 млн.	6	7
Кіпр	0,8 млн.	6	6
Люксембург	0,4 млн.	6	6
Мальта	0,4 млн.	6	6
Загальна	кількість	751	705

Громадяни країн Євросоюзу розглядають вибори національних органів влади важливішими за європейські вибори. Ситуацію не змінили навіть гучні політичні заяви глав держав та урядів із закликом підняти межу явки в день голосування. Прогнозовано низькою був рівень активності електорату у Великій Британії, де перемогли прихильники євро скептика Найджела Фараджа. Таке народне політичне волевиявлення стало останньою краплею, яка переповнила чашу терпіння британського прем'єр-міністра Терези Мей. Більш несподіваним видався результат голосування у Нідерландах. Голландські європейські скептики програли соціал-демократам, лібералам і партії зелених. Ще однією цікавою особливістю цих виборів стала схожість результатів голосування за критерієм балансу сил між європейськими оптимістами та європейськими скептиками у країнах засновницях процесу європейської інтеграції та у країнах, які нещодавно до нього долучилися. Серед країн ядра Євросоюзу найбільш неприємний для європейських оптимістів результат показали європейські скептики у Італії. Найменш оптимістичними щодо наднаціонального європейського проекту у країнах «нової» Європи виявилися виборці у Чехії та Угорщині. Але загалом баланс сил між європейськими скептиками та європейськими оптимістами залишився досить хистким. Угорські національні консерватори з партії «ФІДЕС», праві популісти Марін Ле Пен із «Національного об'єднання» у Франції, права популістська партія «Альтернатива для Німеччини», італійські популісти із партії «П'ять зірок» трохи потіснили у новому складі Європейського парламенту традиційних правоцентристів і лівих лібералів. Помітний результат показали європейські «зелені». Суто математично депутатських місць правоцентристів, лівих лібералів соціалістів і «зелених» має вистачити, аби заблокувати марш ультраправого популізму у Європейському парламенті. Правда, додаткової чехарди додає вихід Британії, адже коли він завершиться, має у певному пропорційному

© Андрій Мартинов, 2019

відношенні відбутися перерозподіл колишніх британських депутатських мандатів між іншими делегаціями країн-членів ЄС. У арифметичному втіленні це виглядатиме як додаткові депутатські мандати, які країни члени отримують у пропорції до загальної чисельності населення. Тільки після цього можна буде остаточно вести мову про формування стабільних депутатських груп і фракцій та про утворення нового складу Європейської комісії. Боротьба за кожне крісло європейського комісара обіцяє бути запеклою. Але найбільш гострою буде конкуренція за посаду голови Європейської комісії. На цю посаду навіть «сватають» бундесканцлера Ангелу Меркель, які втім не поспішає остаточно відходити з німецької національної політичної арени на європейський рівень влади. Але у будь-якому випадку християнсько-демократична фракція «Європейської народної партії» висуватиме свого кандидата на посаду голови Європейської комісії. Таке право матимуть й інші депутатські фракції, але все вирішить реальне співвідношення голосів депутатів. Поки що європейські оптимісти вважають, що все виглядає не так погано, як ще донедавна здавалося. Звичайно, європейські скептики отримали у новому складі Європейського парламенту більшу фракцію, аніж у 2014 році, але вони все одно не мають більшості мандатів, аби блокувати процес подальшого розвитку європейської інтеграції. Зрозуміло, що маючи таку запеклу опозицію, буде складніше приймати необхідні законодавчі рішення, але головне що вибори 26 травня 2019 року не відібрали у Євросоюзу спільне майбутнє для усіх європейців.

Таблиця 2. Чисельність парламентських фракцій Європейського парламенту 2019-2024 років [12, с. 1]

Фракція Європарламенту	Кількість депутатів	Відсоток отриманих голосів
Європейська народна партія (християнські-демократи)	182	24,23%
Прогресивний альянс соціалістів і демократів (соціал-демократи)	154	20,51%
Група оновлена Європа	108	14,38%
Зелені і ліберали	74	9,85%
Фракція «Ідентичність і демократія» (європейські скептики) (Марін Ле Пен)	73	9,72%
Фракція Європейських консерваторів (британці)	62	8,26%

Фракція «Ліга Півночі» (М. Сальвіні)	41	5,46%
Позапартійні депутати	57	7,49%

Фактично фракція британських європейських депутатів залишить Європейський парламент після офіційного завершення процедури виходу Великої Британії з Євросоюзу. Тому не було й призначено британського представника на посаду комісара в Європейській комісії.

На початку березня 2019 року президент Франції Е. Макрон представив пропозиції, які мали забезпечити відродження Євросоюзу. Зокрема, пропонувалося створити Європейське агентство з питань захисту демократії від кібернетичних атак і маніпуляцій; заборонити фінансування європейських партій іноземними державами; заборонити підбурювання до насильства в Інтернеті; посилити прикордонний контроль у Шенгенській зоні; збільшити витрати на оборону та залишити Велику Британію у європейській безпеці; ввести мінімальну зарплату ЄС, адаптовану до кожної країни; до 2050 року відмовитися від емісії вуглецю, а до 2025 року від пестицидів; збільшити інвестиції у інновації; до кінця 2019 року провести європейську конференцію щодо посилення проекту європейської інтеграції. Ці пропозиції можна вважати законодавчою проектом на середньо термінову перспективу для депутатів європейських оптимістів.

Після тривалої дискусії щодо розподілу ключових посад в Європейському Союзі вдалося домовитися щодо персоналій на чолі європейської бюрократії. Напередодні травневих виборів депутатів Європейського парламенту канцлер ФРН Ангела Меркель просувала на посаду голови Європейської комісії Манфреда Вебера. Але після виборів депутатів Європарламенту стало зрозуміло, що вирішення кадрових проблем можливе на основі «великого пакетного кадрового компромісу», тобто розподілу усіх керівних посад. Складність і тривалість переговорів обумовлювалася непростою розстановкою сил у новому складі Європарламенту. Правлячій «Європейській народній партії» доведеться шукати коаліційний компроміс із фракцією лібералів і зелених. Але досить потужну опозицію їм презентуватимуть європейські скептики і праві популісти. Не менш важливим фактором, який впливав на переговори щодо призначення керівних кадрів Євросоюзу були спроби «новобранців» ЄС здобути принаймні одну таку посаду для себе. Але їм нагадали, що впродовж 2014-2019 років посаду Президента Європейської ради займав Дональд Туск. У підсумку кадровий компроміс був досягнутий за

принципом кількості депутатських місць у Європарламенті. Більшість після очікуваного британського виходу належатиме ФРН, Франції, Італії та Іспанії.

На засіданні Європейського парламенту 23 жовтня 2019 р. бельгійський ліберал Шарль Мішель став замість Д.Туска головою Європейської ради. Натомість колишня міністр оборони Німеччини Урсула фон дер Ляйєн офіційно зайняла посаду голови Європейської Комісії замість Жан-Клода Юнкера. Француженка колишня директорка Міжнародного валютного фонду Крістін Лагард обійняла посаду президента Європейського центрального банку. Іспанський міністр закордонних справ Жозеп Боррель замість Федеріки Могеріні став верховним представником ЄС з питань зовнішньої політики. Італієць Давід Сассолі став головою Європейського парламенту. Отже, більшість керівного складу Євросоюзу є прихильниками федералізації ЄС. Очікуваний вихід Великої Британії теоретично має створити для цього більш сприятливі можливості. Але проти федералізації виступають італійські праві популісти, які там зараз перебувають у владі. Ще більш критично щодо зазначеного проекту налаштовані країни Вишеградської четвірки, особливо Польща. Лунають прогнози, що після «Брекситу» саме Варшава замінить Лондон у ролі непохитного європейського скептика. Це тим більше ймовірно, що з 2020 року Польща вже не отримуватиме великі європейські субсидії, які вона мала з 2004 року. Також відкритим є питання лідерства в ЄС. Німецький канцлер Ангела Меркель у 2021 році вже не балотуватиметься, а французький президент Емануель Макрон має сумнівні шанси бути переобраним на другий термін. Зважаючи на зазначені фактори, нова глава історії європейської інтеграції обіцяє бути цікавою та інтригуючою.

23 жовтня 2019 р. депутати Європейського парламенту проголосували за кандидатури європейських комісарів – членів Європейської комісії. Голова Європейської комісії німкеня Урсула фон дер Ляйєн рекомендувала призначити іспанця Жозепа Борреля верховним представником з питань спільної зовнішньої і оборонної політики. Він є відомим європейським дипломатом та вважається прихильником ідеї стримування амбіцій Росії. Першим віце-президентом Європейської комісії став голландець Франс Тіммерманс. Він тривалий час є послідовним прихильником федералістської концепції європейської інтеграції та у середовищі європейської «брюссельської бюрократії» має серйозний адміністративний авторитет. Противагою впливові Тіммерманса може бути ще один віце-президент Європейської комісії у європейських справах датчанка Маргрет Вестагер. Зважаючи на традиційну європейсько-скептичну позицію Данії, це призначення також можна вважати

формою політичного компромісу. Ще одним віце-президентом з питань спільного ринку депутати Європейського парламенту затвердили латвієць Валдіса Домбровскіса. Це найважливіша посада, яку отримали представники країн «новачків» Євросоюзу.

Всупереч позиції італійських європейських скептиків колишній італійський прем'єр-міністр Паоло Джентілоні став комісаром з питань економіки. Його ліберальні економічні переконання є предметом постійної критики італійських лівих і правих популістів. Тепер така критика перенесена на загальноєвропейський рівень. Представник Польщі Януш Войцеховський став європейським комісаром з питань сільського господарства. Йому доведеться вирішувати традиційні суперечки навколо сільськогосподарських субсидій. Це також стосується української проблеми збільшення квот на експорт сільськогосподарської продукції до країн ЄС відповідно до умов функціонування Зони вільної торгівлі.

Європейським комісаром з питань юстиції затвердили бельгійця Дідьє Рейндерса. Сферою його компетенції є завершення процедури виходу Великої Британії з ЄС та подальше зближення правових норм країн-членів ЄС. Дразливу посаду комісара з проблем міграції зайняла шведка Ілве Йоханссон. Такий вибір обумовлений бажанням європейських лібералів перенести на весь ЄС прогресивний шведський досвід адаптації мігрантів. Але європейські консерватори, скоріше за все, послідовно перешкоджатимуть цьому курсу.

Словенець Янез Ленарчик став комісаром з питань кризових ситуацій. За повноваженнями його функції поширюються як на внутрішні так і зовнішні справи ЄС, адже кризовий менеджмент є особливо актуальним в умовах стрімких політичних змін, так само як і глобальних кліматичних змін.

Представниця Чехії Віра Юркова стала комісаром з питань верховенства права та прав людини. Це призначення також зроблено «з прицілом», адже Чехія послідовно виступає проти квотного підходу до розподілу мігрантів між країнами-членами Євросоюзу. Болгарка Марія Габріель стала комісаром з проблем технологічного розвитку, що є символічним, зважаючи на бажання Євросоюзу прискорити процес подолання технологічного розриву між «старими» та «новими» країнами-членами Євросоюзу. Нову посаду в цьому складі Європейської комісії з питань «європейського способу життя» зайняв грек Маргарітас Схінас. Сферою його компетенції є формування «багатокультурної» Європи.

Словак Марош Шевчович став європейським комісаром з комунікацій. З огляду на перспективи подальшого реформування структур Євросоюзу

важливою є посада комісара з проблем між інституційної взаємодії, яку зайняла хорватка Дубравка Шуїца. Колишній європейський комісар з питань політики сусідства і розширення австрієць Йоганнес Ган у цій Європейській комісії відповідатиме за демографічну політику. Європейським комісаром з питань інвестицій стала кіпріотка Стелла Кіріакідас. За європейську соціальну політику відповідає естонка Кедрі Сімсон. Представниця Фінляндії Ютта Урпілайнен стала європейським комісаром з питань сприяння міжнародному розвитку. Представниця Франції Сільвія Голард призначена комісаром з проблем екології. Представник Угорщини Ласло Трочаньї став комісаром з європейського сусідства і розширення ЄС. Це призначення було досить скандальним, зважаючи на особливу позицію Угорщини щодо розширення Євросоюзу. Але у пакетному кадровому компромісі призначення відбулось. Від угорського європейського комісара вимагатимуть проведення саме євросоюзівської, а не суто угорської політики у сфері його компетенції.

Європейським комісаром з питань інноваційної політики став литовець Віргініус Шинкевічюс. Натомість комісаром з проблем зайнятості був призначений люксембуржець Ніколас Шміт, хоча саме у Великому князівстві Люксембург найменше проблем із безробіттям. Натомість у багатьох країнах ЄС це серйозна проблема. Представниця Мальти Єлена Даллі стала комісаром з питань освіти. Португалка Еліза Феррейра була призначена європейським комісаром з питань конвергенції економік країн-членів ЄС, а румунка Рована Плумб стала європейським комісаром з питань транспорту [13, с. 1-2].

Сучасний етап розвитку європейської інтеграції, насамперед, пов'язаний із реформуванням інституцій Євросоюзу з метою поглиблення інтеграційного процесу, з одного боку, та забезпечення вступу нових країн-членів, з іншого. Реалізація цього складного та суперечливого процесу значною мірою залежить від Європейського парламенту, який має ратифікувати Договори про вступ до Європейського Союзу країн-претендентів. За даними представника України при ЄС М.Точицького, впродовж 2014-2019 рр. Європейський парламент схвалив 25 законопроектних актів, резолюцій та доповідей, безпосередньо присвячених Україні. Загалом Україна згадувала у майже 120 рішеннях Європейського парламенту попереднього скликання [1, с. 2]. Зважаючи на важливість для ЄС політики європейського сусідства, скоріше за все, кількість рішень щодо України нового складу Європейського парламенту буде принаймні не меншою.

Висновки. Обрій розвитку Європейського Союзу в політичній сфері залежить від взаємодії структуроутворюючих елементів політичної системи, а саме – від діяльності урядів, парламентів, громадян. Поки що основні рішення

приймає Європейська комісія, а опосередкований контроль за нею здійснюють національні парламенти, які затверджують представників своїх держав у цій структурі. Водночас члени національних парламентів обираються тими самими виборцями, котрі формують склад Європейського парламенту. Тому формально не може бути заперечень стосовно збільшення відповідних повноважень ЄП. Розвиток цієї тенденції, здається, вже незворотнім.

Поглиблення європейської політичної інтеграції стимулює утворення загальноєвропейських партійних структур, завдяки чому, можливо на виборах 2009 р., громадяни країн-членів ЄС обиратимуть депутатів Європейського парламенту за єдиним партійним списком. Складну групу протиріч складають суперечки між «великими» та «малими» (за чисельністю населення та економічним потенціалом) країнами-членами ЄС. Останні були проти пропорційного представництва в Європейській комісії та Європейському парламенті й відповідно – проти прийняття рішень новою кваліфікованою більшістю. Водночас, якщо не збільшити кількість мандатів, наприклад, у Європейському парламенті, то рішення у новому розширеному ЄС прийматимуться представниками лише половини населення, що є неможливим з точки зору демократичних процедур.

Україна має максимально використати міжпарламентські групи співпраці з Польщею, Угорщиною, Словаччиною, Литвою, Латвією, Естонією аби створити в Європейському парламенті депутатську групу симпатиків України. Без цього вибудувати комунікацію з новим депутатським складом Європейського парламенту, які у своїй більшості налаштовані консервативно, буде дуже важко. Реалістично змістом міжпарламентської співпраці може бути діалог навколо реалізації програми «Східне партнерство» та адаптації України до взаємодії з ЄС у всіх аспектах співробітництва. Цьому може сприяти призначення Елмара Брока радником Урсули фон дер Ляйєн з проблем України.

Список використаних джерел та літератури:

1. Точицький М. Європейський парламент 2014-2019: п'ять років поруч з Україною // Дзеркало тижня. – 26 квітня. – 10 травня 2019. – № 16. – С. 2.
2. Bach M. Die Bürokratisierung Europas. Verwaltungseliten, Experten und politische Legitimation in Europa / M. Bach. – Frankfurt am Mein: Campus Verlag, 1999. – 340 s.
3. Bamberg E. (2003). The European Union: How does it work? / E. Bamberg, A. Stubb. – Oxford: Oxford University Press. – 400 s.
4. Cini M. (Hrsg.). European Union Politics / M. Cini. – Oxford: Oxford University Press. – 390 s.
5. Corbett R. The European Parliament / R. Corbett, J. Francis. – London: Royal Institute of Foreign Affairs, 2008. – 300 s.

6. European Parliament 2019-2024 [Electronic Resource] – Mode of Access: <https://www.european-elections.eu/election-results> (Last Access: 11.09.2019). – Title from the Screen.
7. Frederick K. Europe's Choice, History's Challenge. [Electronic Resource] – Mode of Access: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/europe-choice-history-s-challenge> (Last Access: 01.06.2019). – Title from the Screen.
8. Gillingham J. European integration 1950-2003. Superstate or New Market Economy? / J. Gillingham – Cambridge: Cambridge University Press, 2003. – 500 s.
9. Läufer T. Die Europäische Union und ihr Parlament / T. Läufer. – Bonn: Taschenbuch Verlag, 1994. – 380 s.
10. Maurer A. Das Europäische Parlament nach Amsterdam und Nizza: Akteur, Arena oder Alibi? / A. Maurer, W. Wessels. – Baden-Baden: C.H. Beck Verlag, 2003. – 260 s.
11. Maurer A. Das Europäische Parlament. Supranationalität. Repräsentation und Legitimation / Maurer A., D. Nickel. – Baden-Baden: Fischer Verlag, 2005. – 300 s.
12. Rittberger B. Building Europe's Parliament. Democratic Representation beyond the Nation State / B. Rittberger. – Oxford: Oxford University Press, 2005. – 280 s.
13. Schoendube C. Blick hinter die Kulissen des Europäischen Parlaments / C. Schoendube. – Bonn: Konrad Adenauer Stiftung, 1993. – 250 s.
14. The von der Leyen Commission: for a Union that Strives for work [Electronic Resource] – Mode of Access: https://www.ec.europa.eu/commission/presscenter/detail/en/ip_19_5542 (Last Access: 11.09.2019). – Title from the Screen.

References:

1. Tochizky, M. (2019). *Evropeiskiy parlament 2014-2019: p'jat rokov poruch z Ukrainoyu*, Dzerkalo Tyghnya, 16.
2. Bach, M. (1999). *Die Bürokratisierung Europas. Verwaltungseliten, Experten und politische Legitimation in Europa*. Frankfurt am Mein: Campus Verlag.
3. Bamberg, E. & Stubb A. (2003). *The European Union: How does it work?* Oxford: Oxford University Press.
4. Cini, M. (Hrsg) (2007). *European Union Politics*. Oxford: Oxford University Press.
5. Corbett, R. & James F. (2008). *The European Parliament*. London: Royal Institute of Foreign Affairs.
6. European Parliament 2019-2024. Retrieved from: <https://www.european-elections.eu/election-results>
7. Frederick, K. Europe's Choice, History's Challenge. Retrieved from: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/europe-choice-history-s-challenge>
8. Gillingham, J. (2003). *European integration 1950-2003. Superstate or New Market Economy?* Cambridge: Cambridge University Press.
9. Läufer, T. (1994). *Die Europäische Union und ihr Parlament*. Bonn Taschenbuch Verlag.
10. Maurer, A. & Wessels W. (2003). *Das Europäische Parlament nach Amsterdam und Nizza: Akteur, Arena oder Alibi?* Baden-Baden: C.H. Beck Verlag.
11. Maurer, A & Nickel D. (2005). *Das Europäische Parlament. Supranationalität. Repräsentation und Legitimation*. Baden-Baden: Fischer Verlag.
12. Rittberger, B. (2005). *Building Europe's Parliament. Democratic Representation Beyond the Nation State*. Oxford: Oxford University Press.
13. Schoendube, C. (1993). *Blick hinter die Kulissen des Europäischen Parlaments*. Bonn: Konrad Adenauer Stiftung.
14. The von der Leyen Commission: for a Union that Strives for work. Retrieved from: https://www.ec.europa.eu/commission/presscenter/detail/en/ip_19_5542

Andrii Martynov, *Dr. Habil. (History), Professor*
Institute of History of Ukraine, National Academy of Sciences of Ukraine

THE POLITICAL SYSTEM OF EUROPEAN UNION AFTER EUROPEAN PARLIAMENT ELECTION OF 2019

Abstract. *The politics of the European Union are different from other organizations and states due to the unique nature of the EU. The common institutions mix the intergovernmental and supranational aspects of the EU. The EU treaties declare the EU to be based on representative democracy and direct elections take place to the European Parliament. The Parliament, together with the European Council, works for the legislative arm of the EU. The Council is composed of national governments thus representing the intergovernmental nature of the European Union. The central theme of this research is the influence of the European Union Political system the Results of May 2019 European Parliament Election. The EU supranational legislature plays an important role as a producer of legal norms in the process of European integration and parliamentary scrutiny of the activities of the EU executive. The European Parliament, as a representative institution of the European Union, helps to overcome the stereotypical notions of a "Brussels bureaucracy" that limits the sovereignty of EU member states. The European Parliament is a political field of interaction between European optimists and European skeptics. The new composition of the European Parliament presents political forces focused on a different vision of the strategy and tactics of the European integration process. European federalists in the "European People's Party" and "European Socialists and Democrats" consider the strategic prospect of creating a confederate "United States of Europe". The Brexit withdrawal from the EU could help the federalists win over European skeptics. Critics of the supranational project of European integration do not have a majority in the new composition of the European Parliament. But they are widely represented in many national parliaments of EU Member States. The conflicting interaction between European liberals and far-right populists is the political backdrop for much debate in the European Parliament. The result of this process is the medium term development vector of the European Union.*

Keywords: *Elections, European integration, European Union, European Parliament, European optimists, European skeptics.*

Надійшла до редколегії 15.10.2019